

KABARTMALI UZUN DUVAR ESERLERİ ve MABET ESERLERİ

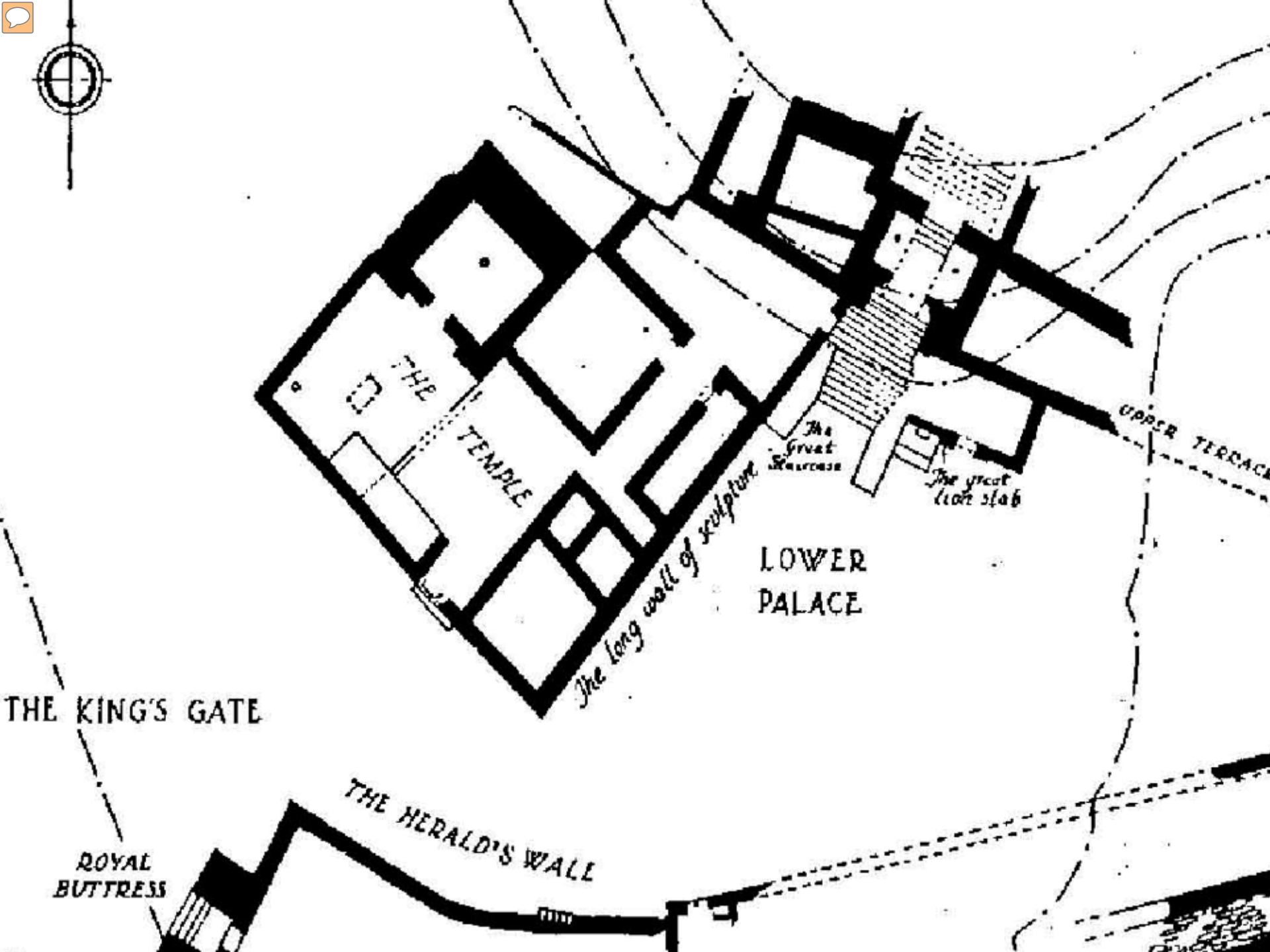
Karkamış III/GH II stil grubuna **Long Wall of Sculpture**-Heykelli Uzun Duvar (B/17-26; C/1-14) ve **Processional Entry**-Tören Alayı Girişi'nde (F/1-16) yer almış olan ortostad kabartmaları dahil edilmektedir.

in situ. u. 120; g. 140 cm. Bazalt. AMM . GH
II/Karkamış III

Kabartmalı uzun duvarın kuzeydoğusundaki bir mekanda Bb/1 nolu ay ve güneş tanrılarının tasvir edildiği büyük kireç taşı stelin karşısında bulunmuş olan bir kaide de dikkat çekicidir.

Bb/2 Boğalı kaide

Firtına Tanrısının Mabedi

Uzun duvarla bağlantılı bir yapı. Ancak binada bulunan eserler doğrudan bina ile bağlantılı olmayabilir.

D/1 Boğalı kaide

Tapınağın girişi önünde.
u. 120; u. 240 cm.

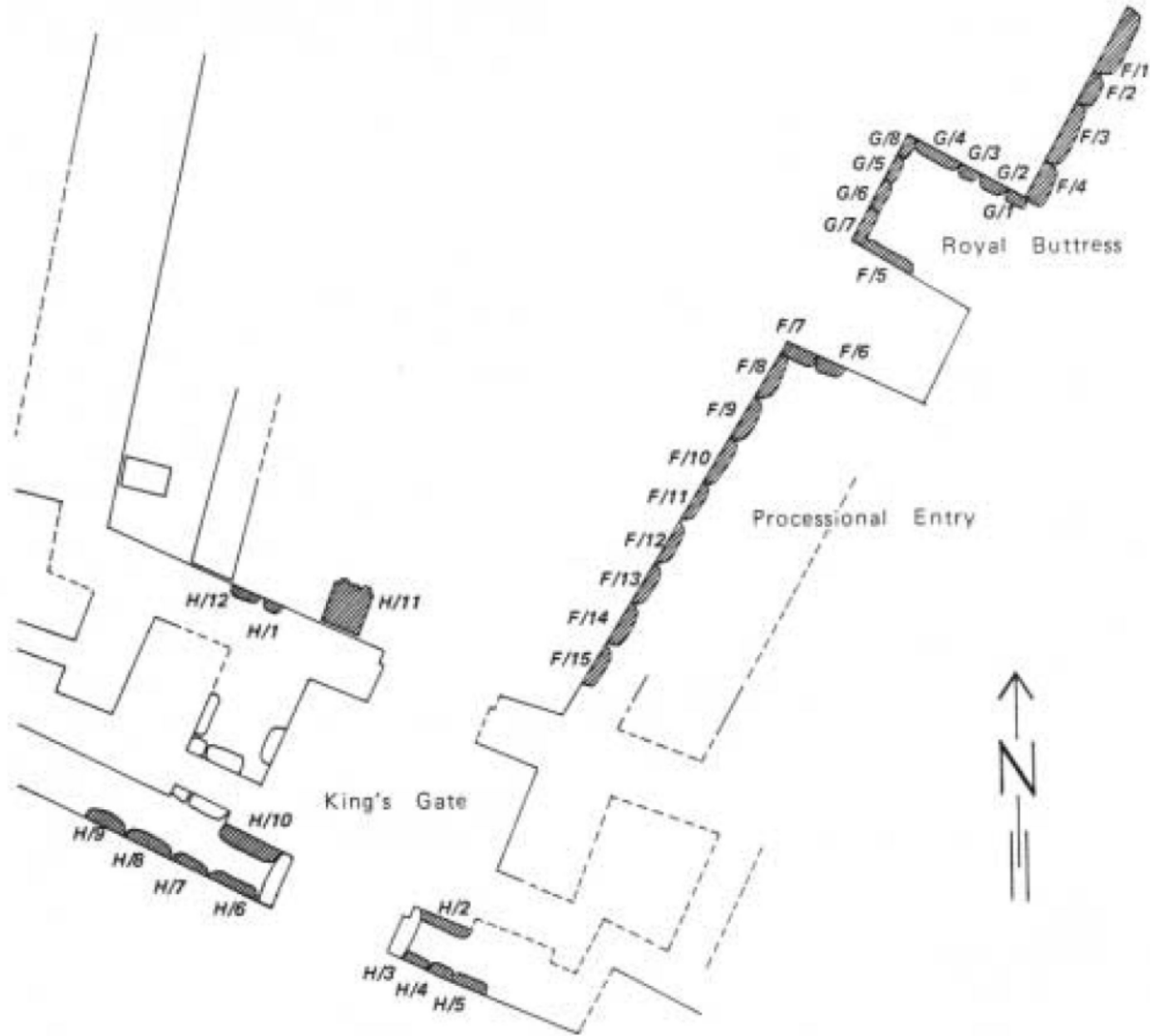
Bazalt

AMM

GH II/Karkamış III

PROCESSIONAL ENTRY

Plan 6: Processional Entry, Royal Buttress und King's Gate

PROCESSIONAL ENTRY-Tören Alayı Girişinde (F/1-16) yer almış olan ortostad kabartmaları da **KARKAMIŞ III** stil grubuna dahil edilmektedir. Burada uzun bir kült tören alayı betimlenmiştir. Ne yazık ki başı ve sonu tahrip olmuş durumda açığa çıkartılmıştır. Ortostadlar üzerinde arka arkaya sıralanmış üçlü figürler görülmektedir.

Tanrıça Kupapa, onu izleyen, adakları tutan rahibeler, omuzlarında kurbanlık hayvanları taşıyan erkek hizmetkarlar yer alır. Alayda davul, flüt, boru, saz çalan müzisyenler ve dansörler de yer almaktadır. Bir köşe ortostadı üzerinde, çömelmiş aslan üzerinde, arkalıklı sandalyede oturan, elinde aynasıyla Karkamış'ın patron tanrıçası Kupapa alayın ortak noktasını oluşturmaktadır (F/7b). Uzun bir giysi giymiştir. Başındaki polosdan ayaklara kadar uzanan ve yalnız yüzü açıkta bırakıp bütün bedeni manto gibi saran kumaş, bu stilin özgün kadın giysisi olup, rahibelerin de giysisini oluşturmaktadır. Kordon dizilerinden oluşan kalın kemerler ve bilezikler kadın figürlerinin süsleridir. Bu duvar üzerinde, karşıt yöne, sağa, Kral Kapısı'na yönelmiş piyade savaşçılar alayı, olası bir tanrı figürüne doğru yönelmişlerdi. Üçlü kompozisyonları oluşturan savaşçılar, giysileri ve silahlarıyla Kabartmalı Uzun Duvar'dakilerin benzerleridir. Bu kabartmaların yüzeyleri derin, temiz işlenmiş, bazılarında altta ince bir kenar bırakılmıştır. Karkamış III stilinin özelliği kabartmalara yuvarlaklık verilerek belli bir hacim/oylum kazandırmaktır.

Yüzlerde egemen olan köşeli çene hattı bütün insan figürlerinde gözlenir; erkeklerde kısa sakal ve bıyığın **olmaması** dikkat çekicidir. Kabartmaları yontan ustaların beceriksizliği, rahibelerin ve müzisyenlerin kol ve ellerinin işlenişinde açıkça belli olmaktadır (F/7a, F/9). Buna karşın, hayvan taşıyan erkek figürleri oldukça ustalıkla yontulmuş, özenli istiflemenin de getirdiği bir esneklik kabartmalarda izlenir. Rahibelerin katı, durağan tören alaylarına karşın, yürüyen erkek figürleri, savaşçılar ve müzisyenlerin kabartmaları daha devinime yöneliktir. Özellikle piyadelerin oluşturduğu üçlü sahnelerde, sağ omuzlara dayanmış oblik mızraklar, ileri uzattıkları dirsekten kıvrık sol kolları, figürlerin dik hatları ile kesişerek, kompozisyondaki monotonluğu düzenli bir devinim kazandırmaktadır. Karkamış III stilinin kompozisyonlarında “**anlatımcı**, öyküsel ifade” göze çarpar. Ortostadların çeşitli taş materyalden yapılmasının verdiği estetik görünüm ve anlatımcı biçem, 2. binyıl Hitit kabartmalı vazolarını ve Alaca Höyük ortostadlarının düşün ve motif kavramının devamlılığına tanık olmaktadır.

F/1 Üç asker

in situ y. 130; g. 200 cm. Kireçtaşı

AMM GH II/Karkamış III

F/2 İki asker

in situ

y. 135; g. 112 cm.

Bazalt

AMM

GH II/Karkamış III

F/3 Üç asker in situ y. 130; g. 203 cm. Kireçtaşı AMM GH II/Karkamış III

F/4 İki asker

in situ

y. 135; g. 115 cm.

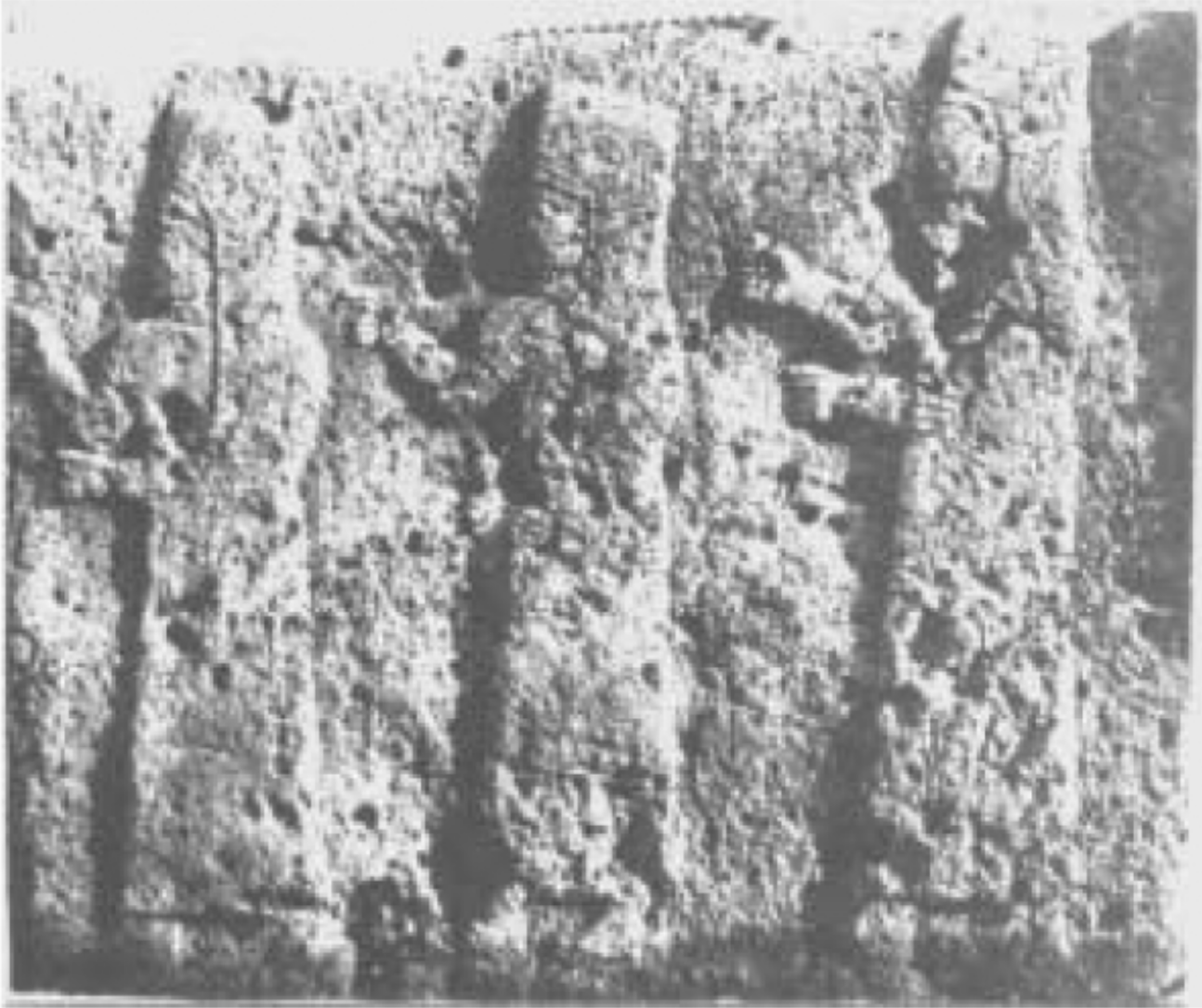
Bazalt

AMM

GH II/Karkamış III

F/12 Üç rahibe in situ y. 100; g. 132 cm. Kireçtaşı AMM GH II/Karkamış III

F/13 İki sunu getiren

in situ

y. 100; g. 118 cm.

Bazalt

AMM

GH II/Karkamış III

F/13 İki sunu getiren

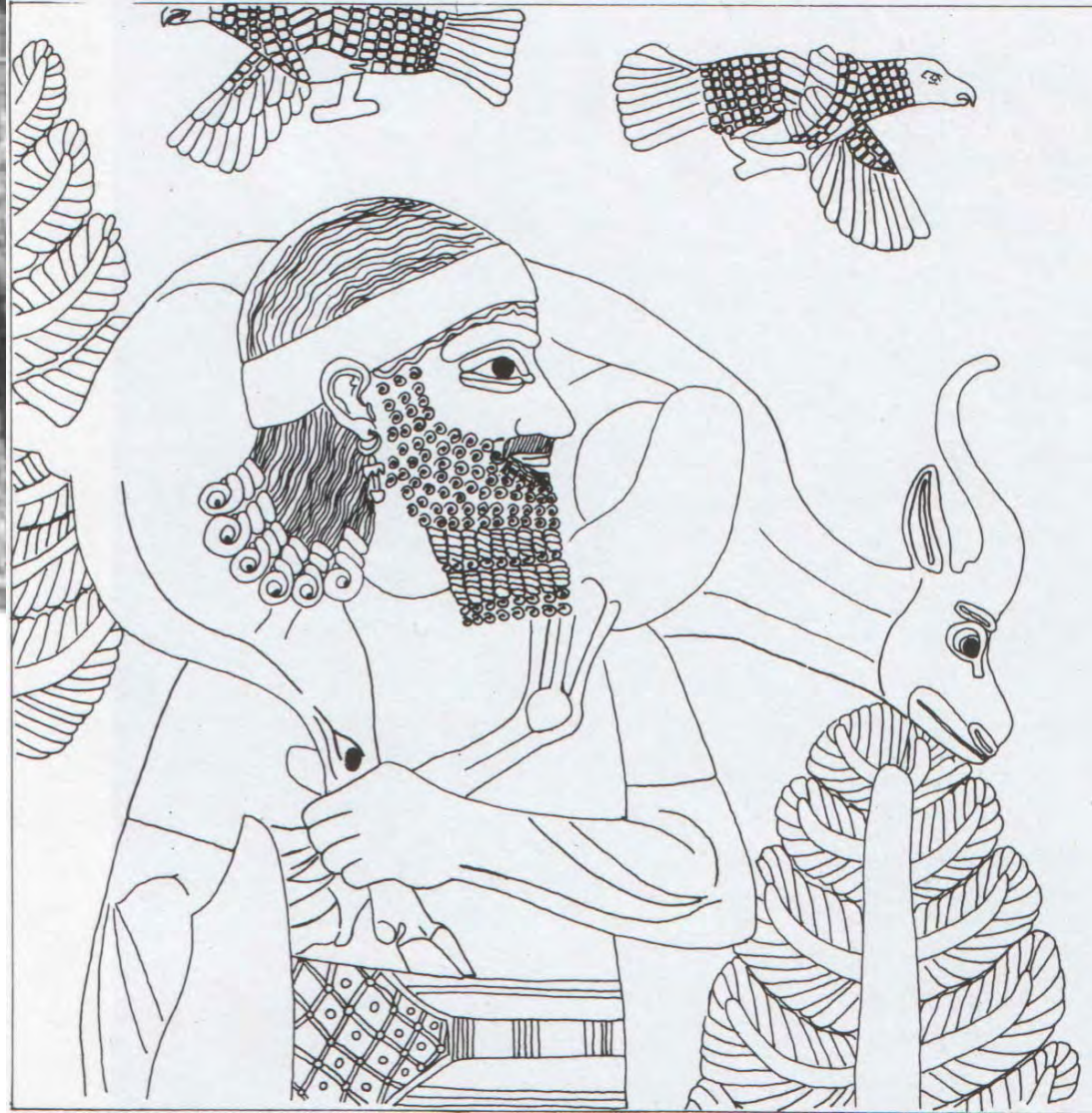
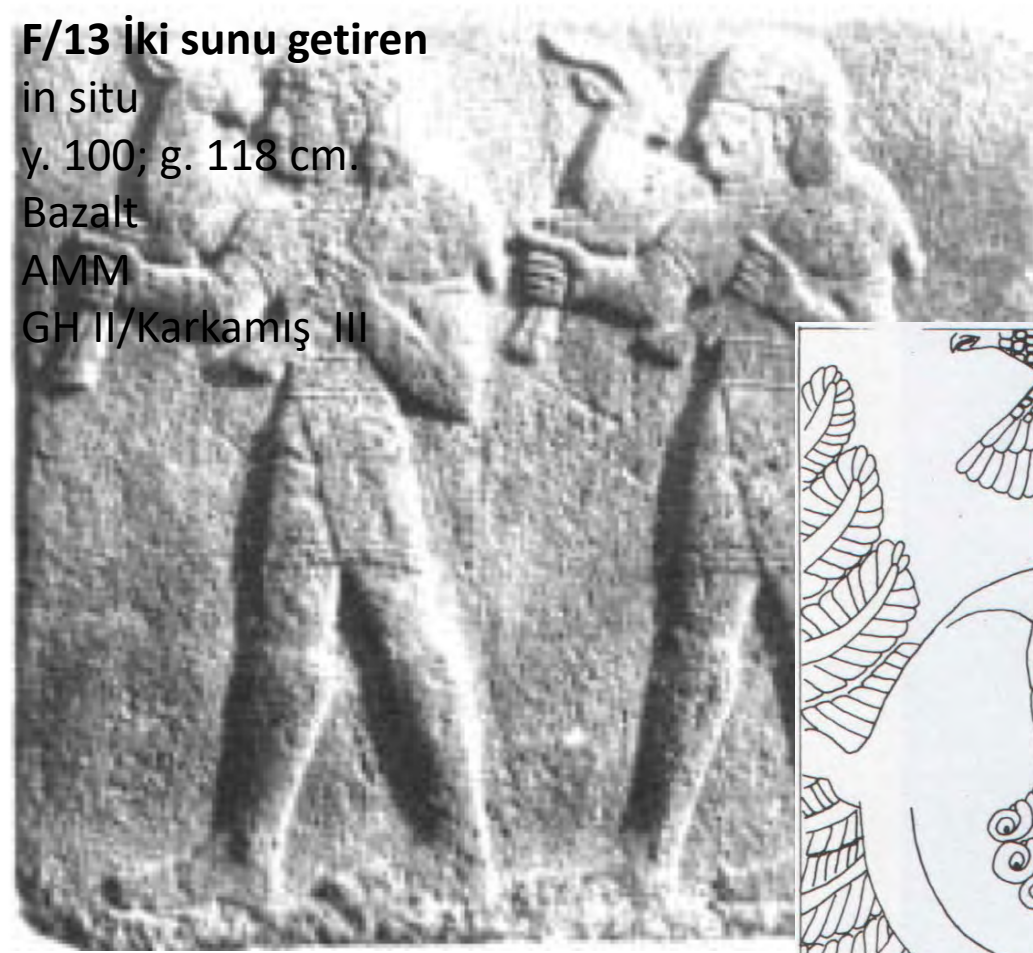
in situ

y. 100; g. 118 cm.

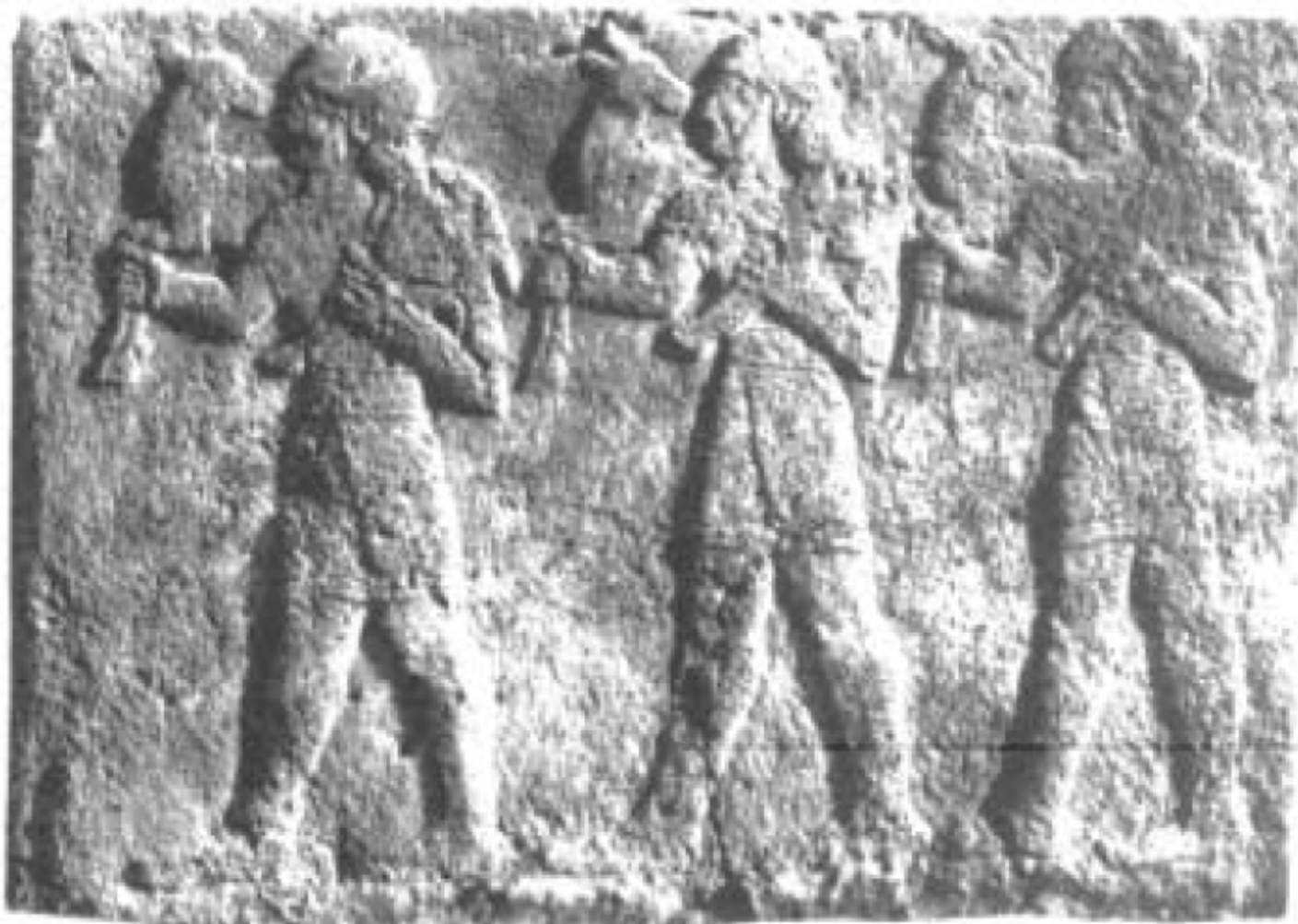
Bazalt

AMM

GH II/Karkamış III

F/14 Üç sunu getiren in situ y. 100; g. 145 cm. Kireçtaşı AMM GH II/Karkamış III

F/15 Üç sunu getiren in situ y. 100; g. 128 cm. Bazalt AMM GH II/Karkamış III

F/16 Sunu getirenler in situ y. 100; g. 130 cm. Kireçtaşı AMM GH II/Karkamış III

Tören Alayı Girişi yakınında bulunmuş, esas yerinin neresi olduğu bilinmeyen, Karkamış Kralı Katuwas'ın bazalt ortostad üzerindeki kabartması, **Karkamış III** stiline tarih açısından en açıklayıcı yapıttır (K/28). Bu kabartmada kral, dokuz satırdan oluşan bir HH yazıtın sağ tarafında, yazıt boyunda (1.25 m.) ayakta betimlenmiştir.

- Saç ve sakalı tutam tutam yuvarlak bukle dizilerinden meydana gelmiştir. Saçlar, ense üzerine uzanır. İyî biçimlendirilmiş, iri, kontürleri kordon biçimi sınırlandırılmış cepheden göz ve kabartma, yay biçimi kaş, bütün yüze egemendir. Kralın kısa kollu, kalın kemerli uzun giysisi, belindeki kılıç tipi, sağ elindeki dikey kavranmış asası dikkati çeker. Vücut ve organlardaki yuvarlaklık **Karkamış** III stilinin özgünlüğünü ortaya koymaktadır.

Giysi altında beden hatları belli değildir, ayaklarda detaylar işlenmemiştir. Sol elini baş hizasına kaldırmış kral Katuwas kabartması, başlıbaşına kralın tasviri olduğu gibi, **ben(im)** anlamını taşıyan bir yazı ögesini de ifade etmektedir.

F/17 Kaideli heykel Tören Alayı önü. Kaide in situ olarak, heykel parçaları halinde bulunmuş. Baş: y. 42; g. 41; kaide: uz. 120; g. 100 cm. Bazalt
Kaide ve heykel parçaları AMM'de; Aslan başlarından birisi BM'de, heykel başı Louvre'da. GH II/Karkamış III Kaidede, iki aslanı tutan kahraman tasvir edilmiş.

Karkamış III grubuna giren kabartmalar, Suhi-Katuwas stili ifadesiyle de adlandırılmaktadır. Bu stilin en özgün ögesi, kralın saç biçimidir. erkek figürlerinde de betimlenmiş olan aynı saç tipi, GHS'nda I. binin ilk yarısında ortaya çıkmıştır. Bu dönemin Assur yapıtlarında, (özellikle 9. ve 8. yy.in çok zengin insan figürlü **zafer obelisklerinde**) görülmez. Assur etkisindeki bütün kabartmalarda ortaya çıkan yuvarlak bukleli saç modeli, 8.yy.in ortalarına kadar plastik sanatta uygulanmış, bu tarihten sonra Assur-Arami saç biçimi kabartma ve yontularında kullanılmıştır. Yuvarlak bukle dizilerinden oluşan saç modelinin GH dönemi sanatçılarının buluşu olduğu kadar, Assur sanatından da etkilenmiş olmaları akla gelmektedir. Bu yeni model saçın uygulandığı bütün kabartmalar Assur etkilerini taşıdığı için, GH II yapıtlarının tanımlanmasında en önemli kriterdir. Bu saç modeli, Zincirli-Samal kabartmalarında da gözlenmektedir. Malatya av kabartmalarının Assur etkisi gösteren arabalı av sahnelerinde erkek figürlerde görülmez. Malatya aslanının yele tüyleri de yuvarlak, çengel biçimi bukleler olarak işlenmiştir.

Karkamış III stil grubuna, Büyük Merdiven'in batısındaki mekanda in situ olarak bulunmuş büyük bir ortostadın (250x300 cm) kabartmaları da girmektedir (Bb/1). Bu büyük ortostadın altında bir kenar bırakılmış ve konunun birimi olan, yatan aslan figürü, bu kenarın üzerine enine istiflenmiştir. Aslanın sırtında ayakta duran iki tanrı, önde Ay Tanrısı, arkada Güneş Tanrısı kabartmaları görülmektedir. Uzun giysileri, sivri uçlu ayakkabıları ve çifte boynuzlu başlıkları ile dikkati çeken tanrıların adları başlarının önüne HH yazısı ile verilmiştir. Önde tanrı, hilalli tanrısal başlığı, sırtında kanatları ile biçemsel açıdan Yazılıkaya tanrı betimlerine benzemektedir. Arkasındaki tanrının sivri başlığı üzerindeki tahrip olmuş kabartma zemininde **kanatlı güneş kursunun** varlığı düşünülebilir.

Bb/1 Ay ve Güneş Tanrıları

Büyük Merdiven'in batısındaki mekandan in

situ

y. 250; g. 300 cm.

Kireçtaşı

AMM

GH II/Karkamış IIb/III

HH

Aslanın ikonografisi geleneksel stilden ayrılmaktadır. Başta yüz stilizasyonu ve yelenin tutam tutam, yaprak gibi, her telin tek tek işlendiği kabartma çizimi Assur etkilerinin yansımasıyla açıklanabilir. GH II/Zincirli II stilini temsil eden aslanlı kaidelerdeki aslanlara benzemektedir.

GH II stilini oluşturan Karkamış III yerel stilinin tarihlendirilmesinde HH yazıtları önemlidir. Kabartmalı Uzun Duvar'da kabartma figürler ve HH yazıtlar çok sıkı bir ilişki içinde, birbirini tamamlayan birimler olarak konunun istiflendiği yüzeyde yer alırlar. Büyük Hitit Krallık döneminde bir kaç HH işaretten oluşan lejandlar, betimlerin kimliğini açıklıyordu.

Karkamış 'ta ise, büyük tarihsel içerikli yazıtlar görüyoruz. Örneğin Kraliçe Vatis yazıtı, her iki yönden kraliçenin başını çevrelemektedir. Yazıt sadece kraliçenin adına düzenlenmiş, kralın adı bir kez geçmektedir. Kral Suhis'in zaferlerinden, elde ettiği ganimetlerden bahseden altı satırlık büyük yazıt, piyade savaşçıların önünde bulunuyordu. Bir olasılıkla da, kralın kabartması, Katuwas kabartmasında olduğu gibi, bu yazıtın önünde yer almaktaydı.

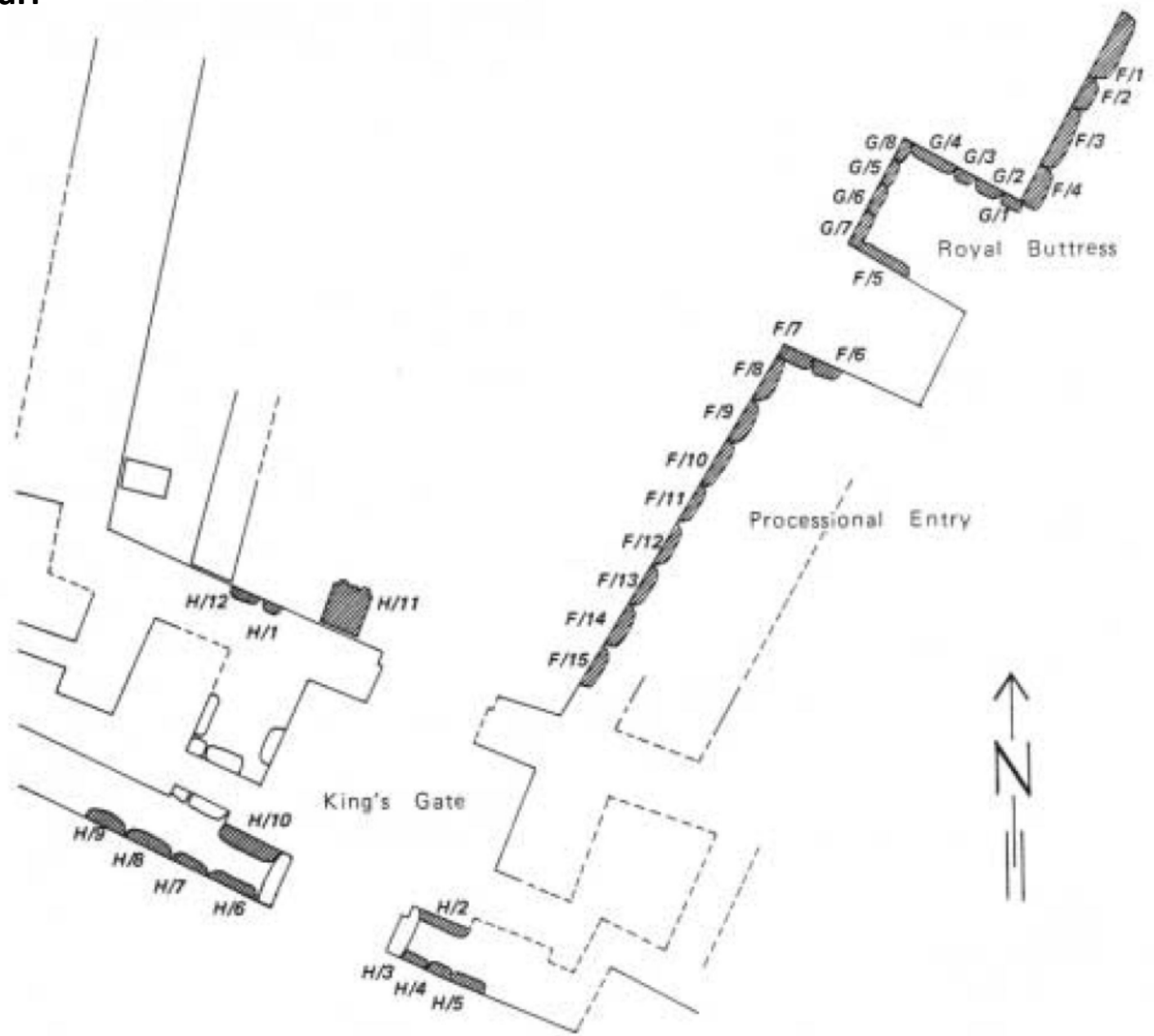

Ön Asya tanrılar dünyasında Güneş Tanrısı, Ay Tanrısı'nın oğludur. Burada Yazılıkaya'daki sırayı izliyoruz. Güneş Tanrısı ikonografisi, yazılıkaya'dan farklı olmasına karşın, Büyük Hitit Krallık Çağı sanat kavramı ve geleneklerinin kompozisyonunda ve motifte kullanışı açıktır. Güneş Tanrısı'nın kutsal hayvanı aslan ve iki tanrının oluşturduğu üçlü istifleme, statik olmasına karşın dengeli ve estetik bir görünüm vermektedir.

Karkamış III yerel biçeminin tarihlendirilmesi

sorunludur. E. Akurgal'a göre, 8. yy.ın ikinci yarısında hüküm sürmüş Assur krallarının yazılı belgelerinde adı geçen Karkamış Kralı Pisiris ile Katuwas aynı şahıs olmalı düşüncesinden hareket ederek, Katuwas biçemi kabartma ve yontuları 8. yy.ın ikinci yarısına tarihlemektedir. Karkamış yazıtlarını deşifre eden Hawknis ve Bittel ise 9. yy.a tarihlemektedir. Ayrıca Karkamış III stil grubu kabartmalarının, Zincirli Dış Kale Kapısı -İçkale güney kapısı kabartmaları ve Maraş yazıtlı yapıtları ile benzerliğini de unutmamak gerekiyor.

Kral Burcu Ortostadları

Plan 6: Processional Entry, Royal Buttrass und King's Gate

GH III/KARKAMIŞ IV

GH III sttilinin ortaya çıktığı dönemde, Assur ve Arami sanat akımlarının ve etkilerinin geleneksel Hitit stiline ağır bastığı, kabartmalarda ve yontularda çok açık gözlenmektedir. Plastik sanatta kendini duyuran bu iki akımın yanında, yer yer Hitit elemanlarına ve öteki komşu ülkelerden gelen etkilere Karkamış , Zincirli ve Sakçagözü’de rastlanmaktadır.

Assurlaşmış GH sttilinin en çarpıcı örneklerini Karkamış’ta **Royal Buttress**-Kral Burcu ortostatlarında görüyoruz G/1-8.

Bu grubun kabartmaları yerel stil olarak Karkamış IV yapıtlarını oluştururlar. Kral Burcu, Tören Alayı Girişi’nin yanına sonradan yapılmış olan çıkıntılı bir yapıdır. Buradaki bazalt bloklar *in situ* bulunmuştur. Adı geçen ve Karkamış IV stil grubunu içeren ortostadlar, form açısından da diğerlerinden ayrılırlar; **altta ince bir kenar bırakılmıştır**. Bazı ortostadlar **bir şeritle ikiye bölünmüş**, bazılarında kabartma yüzeyine **HH yazıt için belli bir alan** ayrılmıştır. İyice düzletilmiş **kabartma fonunda HH yazıtlar**, betimleri açıklayıcı anlamda kullanılmıştır.

Kabartmalar, Karkamış II-III stil grubundan **çok daha yüksek işlenmiş**, böylece insan betimlerine belli bir **oylum/hacim** kazandırılmıştır.

Kral Burcu’nda, Karkamış ’ın son hükümdarı (HH yazıtlarındaki ifadeyle “**tarvanis**” yönetici) Yariris ve Kamanis ailesinin bireyleri ve onların koruyucuları, sarayın askerleri betimlenmiştir (Arkeoloji literatüründe bunlar Araras-eski okunuşu- kabartmaları adıyla tanınmaktadır).

Kral Burcu'nda in situ olarak ortaya çıkarılan sekiz ortostadda, bütün kült öğelerinden uzak, tamamen profan, dünyevi bir kadro içinde dönemin halkına sunulmuş olan, Karkamış 'ın hükümdar ailesi, konunun merkezini oluşturuyor. Hemen her bir sahnenin HH yazıtlarla anlam kazandığı, ustaca yontulmuş bu kabartmaların, GH III çağı görsel sanatına konu, kompozisyon ve stil açısından yeni bir ifade tarzı getirdiği kuşku götürmez. Bu kabartmalarda gözlenen **narratif**-anlatımcı stilin oluşumunda, o çağda çok ileri bir düzeye erişmiş olan Assur sanatının etkileri yadsınamaz. Ayrıca kral ailesinin ve yakınlarının konunun özünü oluşturması, Mısır sanatına da çağrışımlar getirmektedir. Mısır sanatında özellikle 18. Sülale çağında ve sonraları, hükümdar ailesinin ve saray görevlilerinin betimlendiği fresklerdeki günlük yaşamdan alınmış sahneleri de (**genre**) burada görmekteyiz. Karkamış GHÇ yerleşmesinin dış şehir evlerinden House D'de 7. yy. hükümdarlarından Psammetik I'in adını taşıyan bronz mühür yüzüğün ve Mısır Sais dönemine ait skarabelerin bulunmuş olması, o çağda Mısır ve Karkamış krallığı arasındaki ilişkilere tanık olmaktadır.

Kral burcunu bazalt ortostadlarının ikinci kez kullanılmış olduğunu, alt kenarda daha evvelki dönemden kalan kabartma parçaları kanıtlamaktadır. Astragal/aşık ve topaçla oynayan kral çocuklarının kabartmalarının bulunduğu sahnenin altında kenarda sakallı bir figürden parça ve en küçük prensin betimlendiği ortostadda da bir hayvan pençesinden kalıntı görülmektedir.

G/1 Asker in situ u. 110; g. 65 cm.

Bazalt AMM GH III/Karkamış IV

Bu grubun kabartmalarında, özellikle baş, yüz ve kollarda yuvarlak konturlar belirgindir. **Yüz artık düz bir yüzey değildir, gözlerde, yanaklarda ve dudaklarda ayrıntılar çok iyi belli edilmiştir.** Gözler, büyücek derin göz çukurlarında, çevreleri kordon gibi silmeyle sınırlandırılmış bombe biçimindedir.

Alın yine basık, düzgün burunla birleşmektedir. Bu kabartmaların yüzlerinde bombe işlenmiş yanaklar, kuvvetli çeneler egemendir. Figürlerin boyunları iyi belli edilmiştir. Anımsadığımız ayrıntılar kollarda da gözlenmektedir (G/5). Bu kabartmaların saç biçimi, GH II stilinde gördüğümüz Assur tipi saç modeli, ense üzerindeki yuvarlak topuzdan tamamen farklıdır. Saçlar ince çizgiler halinde dalgalar ve ense ile omuz üzerinde dağınık yuvarlak bukleler halinde düzenlenmiştir. Bu saç modelinin stilizasyonu, Sargon II çağını görsel betimlerinden çok iyi belgelenmektedir.

G/2 İki asker in situ u. 105; g. 90 cm.

Bazalt AMM GH III/Karkamış IV

Kral Burcu'nun odağını oluşturan Karkamış *tarvanis-yönetici* kral ailesinin kabartmaları ve onların koruyucusu, silahlı erkek figürleri de özen ve beceriyle yontulmuşlardır. Tek, ikili ve üçlü figürlerin bulunduğu ortostadların altında basamak gibi bir kenar bırakılmıştır. İnce, zarif saray koruyucuları, olası kral **naibi (regent) Yariris** betiminin ve HH adının bulunduğu büyük yazıta yönelmişlerdir. Elllerinde asa, mızrak ve omuza asılmış okluk ve yuvarlak kalkanlarla donatılmışlardır

Son derece dengeli bir kompozisyon oluşturan bu defilede (asker alayı), ortostad boyunca işlenen mızraklı askerlerin taşıdığı yuvarlak büyük kalkan, rölyef zemini ile bedeni ayırmakta ve bu ayırımın büyük bir beceri ile taşa yontulduğu gözlenmektedir (G/3). Kral Burcu'nda, bütün kült elemanlarından uzak, hükümdar ailesine yönelik **profan sahneler**, üstün sanat düzeyine ulaşmış usta sanatçılar tarafından, sanki resim gibi taşa yontulmuşlardır.

G/3 Asker

in situ

u. 110; g. 65 cm.

Bazalt

AMM

GH III/Karkamış IV

G/4 Üç asker

in situ

u. 105; g. 137 cm.

Bazalt

AMM

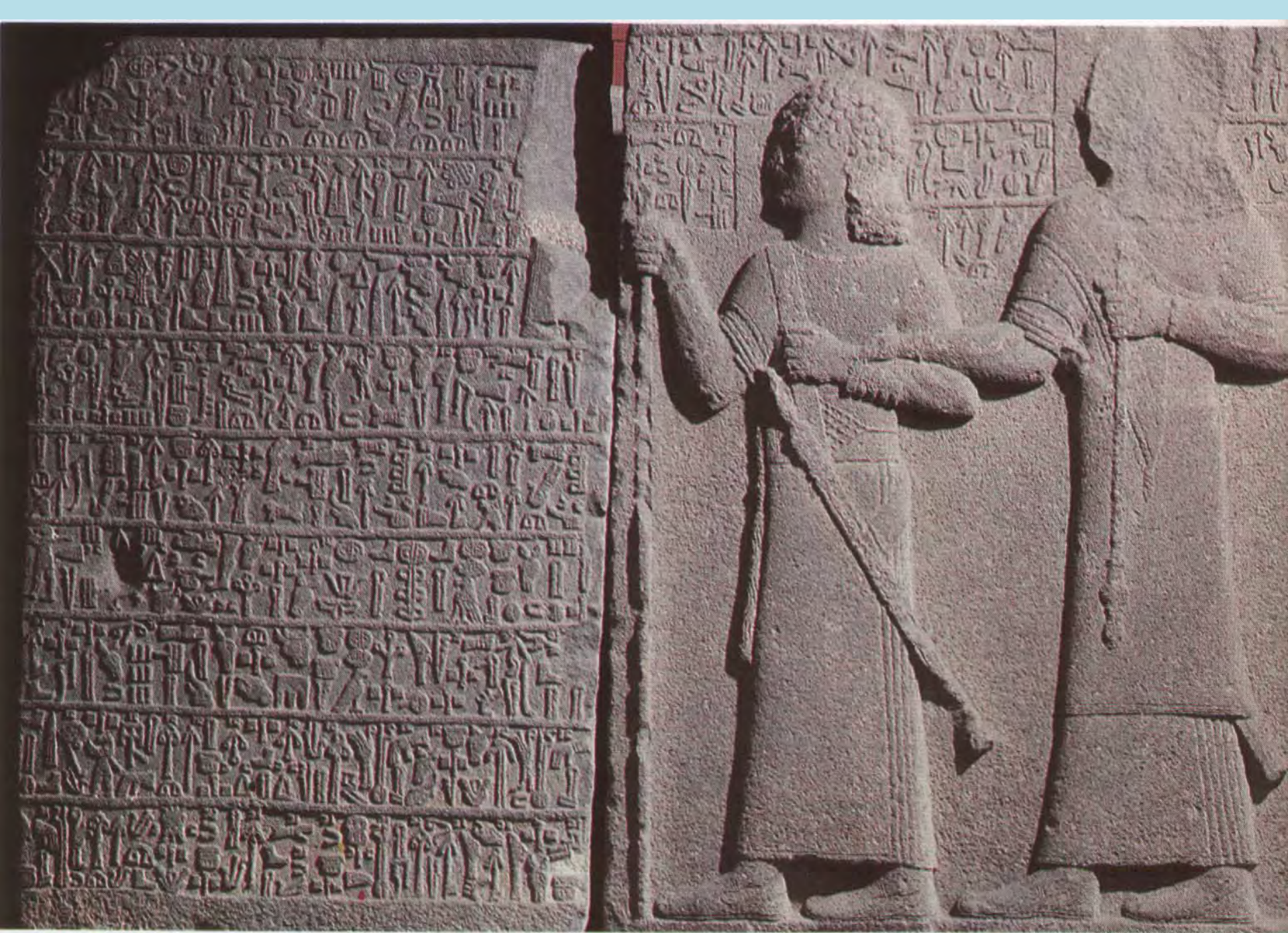
GH III/Karkamış IV

HIROGLIF VAZI
Mısır

HIROGLIF VAZI
Mısır

G/5 Kamanis-Yariris, in situ u. 110; g. 85 cm. Bazalt AMM, GH III/Karkamış IV, HH Kolların canlı görünümü, oylumlu işlenişleri ve devinim biçimleriyle sağlanmıştır. Kıvrık dirseklerin iç tarafları ve kol adaleleri çizik ve ince silmelerle belli edilmiştir (G/5).

Yariris kabartmasında kasları oluşturan üç ince silme dikkati çeker. Yelpaze gibi benzer kol stilizasyonunu Assur Kralı II. Sargon'un Korsabad sarayındaki kabartmalarında görüyoruz. Yariris-kamanis grubunda giysiler ise, düz yüzeyler olarak işlenmişlerdir; bunların altındaki beden çizgileri belli olmamaktadır. Hiton tipi giysinin arkasında dikey pliler ve üzerinde şal tipi bir manto bulunmaktadır. Giysilerin arka plileri, Yeni Babil M.Ö. 8. yy.ın son çeyreğinde ortaya çıkan saray giysilerinde görülmektedir. Aynı biçim, arkası plili uzun giysiler o dönemin Suriye kökenli fildişinden kutuların üzerindeki betimlerde de vardır. Ayaklarındaki sandal tipi ayakkabılar, Assur-Kuzey Suriye modasından farklıdır; uçları hafif yukarıya kalkıktır. Giysilerin enli kemerleri ağ gibi bezekleriyle, Sargon II ve Sanherip çağının kabartmalarında görülen kemer tipine çok benzemektedir. Yariris kabartmalarının ilgi çeken kompozisyonlarında, figürlerin başı profilden, bedenleri cepheden, belden aşağısı ve ayaklar profilden şekillendirilmiştir.

Kamanis

Yariris

Karkamış IV biçeminin en yetkin örneklerini oluşturan Yariris-Kamanis kabartmalarında egemen olan 8. yy.ın sonlarına işaret eden yukarıda saydığımız Assur ve Kuzey Suriye stil özelliklerinin yanında 2. binyıl **Hitit** öğeleri de görülmektedir. Kompozisyonda egemen olan **hükümdarın veliaht prensi elinden tutarak**, koruyucu durumunda takdim sahnesi, ancak Hitit gelenekleriyle açıklanabilir. Burada Yariris'in Kamanis'i sağ bileğinden kavraması da Yazılıkaya doğu odasındaki Tuthaliya IV'ün Tanrı Şarrumma tarafından korunma pozisyonunun benzeridir. Ayrıca HH'ye yontulmuş kral yazıtının ve açıklayıcı HH panoların, kabartmaların görsel betimleriyle, uyumlu kombinasyonu da 2. binyılı Hitit geleneklerine uygundur.

Kamanis

Yariris

Ayrıca, bu kabartmalarda yönetici ailesinin ve saray yüksek memurlarının ve koruyucularının enli bir askıyla omuzlarından geçirerek taşıdıkları, baş kısımları oval ve altında halka biçimi boğumlu olarak görülen, uçları düz biten tahtadan bir kın içinde duran uzun kılıçların, arkeolojik bir benzeri Alişar IV. tabakada bulunan demirden yapılmış bir kılıç olmalıdır

Yariris kral ailesi kabartmalarının Sakçagözü kabartmalarıyla benzerliği belirgindir; özellikle giysilerin arkalarındaki pliler, şal biçimi mantonun ucundan sol el ile tutuluşu, ayaklardaki ucu kıvrık sandallar, hayvanların ön bacaklarında gözlenen dikey şerit formundaki stilizasyon ve dalgalı saçların bitimindeki yuvarlak bukle dizilerinin ense ile omuz üzerindeki dağınık düzeni gibi. Sakçagözü yüksek saray memurlarının uç kısmı düz biten kılıçları da, Yariris grubunun kılıçlarını anımsatmaktadır.

Kamanis

Yariris

E. Akurgal, Yariris grubu kabartmalarını 730'e tarihlemekte ve bu kabartmalardaki kemer biçimlerini de dikkate alarak 8. yy. sonlarına (Sanherip dönemi 704-681) vermektedir. Akurgal'a göre, Kral Burcu kabartmaları, Karkamış'ın Assurlular tarafından istilasından (717) sonra yapılmıştır. Bunları yaptıran, büyük olasılıkla Yariris, daha evvelki Katuwas dönemi kabartmalarının bulunduğu bazalt ortostadların betimlerin yok ettirmiş ve aynı ortostadları yeniden kullanarak kendine özgü konuları tamamen Assur biçeminde yontturmuştur. O çağın Assur belgelerinde Karkamış 'ta Assurlu bir valinin bulunmadığını öğreniyoruz. HH yazıtlardan Yariris'in bir **usurpator** olmayıp Karkamış beyinin çocuklarını koruyan bir yönetici, naib olduğu ve Karamış tahtının varisi yönetici, kral Kamanis'in de Assur krallığına tabi bir vasal olarak 717-691 tarihleri arasında egemenliklerini sürdürdüğü anlaşılmaktadır (**karşıt görüş:** Hawkins, 1980, s: 441: biçemsel analizlerin ortaya koyduğu Sargon II ve Sanherip çağı stil benzerliklerine karşın daha erken bir tarihlendirme **740: Tiglat-pileser III** dönemini önermektedir).

OIP XXIX, fig 500, s. 447; e 2245

Kral ailesinin çocukları betimlenirken, özellikle kompozisyonun iki ayrı panoya alınmış olduğu kabartmalarda, bazılarının bedenleri cepheden, bazılarınıniki profilden işlenmiştir (G/6). Bu kabartmada, elinde kuşlu değneğe dayanarak yürüyen küçük prensin betimi, çocuk vücudu çıplak olarak, profilden büyük ustalıkla verilmiştir. Çocuk vücudunun yumuşak, yuvarlak konturları çok iyi belli edilmiştir. Çıplak gösterilmiş çocuk betimlerine Sanherip çağı kabartmalarında da rastlanmaktadır; örneğin Lakiş'ten kaçan halkın arasında, kadınların bindiği öküz arabalarında, kadınların arkasında yer almaktadır.

G/6 Kral çocukları

in situ u. 110; g. 110 cm.

Bazalt AMM GH III/Karkamış IV

HH

Kral ailesinin çocukları betimlenirken, özellikle kompozisyonun iki ayrı panoya alınmış olduğu kabartmalarda, bazılarının bedenleri cepheden, bazılarınıniki profilden işlenmiştir (G/6). Bu kabartmada, elinde kuşlu değneğe dayanarak yürüyen küçük prensin betimi, çocuk vücudu çıplak olarak, profilden büyük ustalıkla verilmiştir. Çocuk vücudunun yumuşak, yuvarlak konturları çok iyi belli edilmiştir. Çıplak gösterilmiş çocuk betimlerine Sanherip çağı kabartmalarında da rastlanmaktadır; örneğin Lakiş'ten kaçan halkın arasında, kadınların bindiğı öküz arabalarında, kadınların arkasında yer almaktadır.

Kral burcu bazalt ortostadlarının ikinci kez kullanılmış olduğunu, alt kenarda daha evvelki dönemden kalan kabartma parçaları kanıtlamaktadır. Astragal/aşık ve topaçla oynayan kral çocuklarının kabartmalarının bulunduğu sahnenin altında kenarda sakallı bir figürden parça ve en küçük prensin betimlendiği ortostadda da bir hayvan pençesinden kalıntı görülmektedir.

G/7 Çocuğu getiren naip

in situ

u. 115; g. 95 cm.

Bazalt

AMM

GH III/Karkamış IV

HH

Kral ailesini tamamlayan ortostad üzerinde kraliçe veya süt anne olarak açıklanan figürün kucağında bulunan küçük çocuğun erkek olduğu kanıtlanmıştır.

Sağ eliyle çektiği keçi veya at türünden hayvan betimiyle dengeli bir kompozisyon oluşturmaktadır. Hayvanın üzerindeki alana HH yazıt yerleştirilmiştir. Böylece figürlerin kimliği açıklanmaktadır. Küçük çocuk, kendini taşıyan figürün giysisi içinde, başı ve çıplak ayağı görülmekte ve bir omuzu da göğsü üzerinde belli olmaktadır.

Mantosunun içine sardığı bebeği sağ eliyle kucaklamakta, sol elinde bir kap (keseye de benzeyen nesne) ve hayvanın yularını tutmaktadır. Başta detaylar belli değildir, iri kulağın önünde kralın oğullarının saçlarında görüldüğü gibi bir saç buklesi gözlenmekte, yüzde ise Karkamış IV stil grubunun bütün özellikleri belli olmaktadır.

Bu figürün uzun giysisi de, arkada Babil modasına uygun plilerle bezenmiş ve ayağında Assur tipi sandallarla betimlenmiştir. Bu kompozisyonun bir ögesi olan keçiye benzeyen hayvanın beden stilizasyonu, ön bacaklarda gözlenen enli bant gibi betimleme, beden üzerinde paralel yivler ve arka bacak üstü, kalça üzerindeki şua/alev gibi stilizasyonun da Geç Assur ve Suriye örneklerinin doğrudan etkileriyle açıklanabilir. Aynı gözlem bu grubun saçları için de geçerlidir (G/7).

G/7 Çocuğu getiren naip, in situ, u. 115; g. 95 cm., Bazalt, AMM , GH III/Karkamış IV, HH

Kral Burcu kabartmalarının biçimsel analizleri ve HH yazıtların açıklayıcı ifadeleri, figürlerin identifikasyonu için çok önemlidir. G/7’de, bugüne değin kraliçe veya süt nine ve en küçük prens olarak açıklanan kabartmaların stilistik analizleri, kadın denilen figürün erkek olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Çocuğu taşıyan kişinin giysileri, Yariris ve Kamanis’in arka tarafı plilerle donatılmış giysisinin ve omuzlarına aldıkları şalın benzeridir. Söz konusu bu plili elbiseler, yalnız hükümdar ailesinin erkek bireylerinde görülür. Saray koruyucularının uzun giysilerinde arkadaki pliler yoktur. Ayrıca bu rölyefin arkasındaki HH yazıtta anımsanan *Tuvarsais* adı da kadın adı olmayıp, erkek adıdır.

2. bin yılı mühür lejandlarında görülen Tuvarsa(s) erkek adı DUB.SAR-yazıcı/katip ünvanıyla anımsanmaktadır. Her iki adın aynı olduğu kesindir. Karkamış yazıtındaki Tuvarsais küçük çocuğun adıdır. Bu kabartma hakkında son yıllarda yapılmış olan Yariris'in hükümdar olmayıp, naip/regent durumda olduğu, kucaktaki küçük çocuğun kendi oğlu olduğu ve Kamanis'in en geç kardeşi olmadığı anlaşılmaktadır. çocuğu kucağında taşıyan, HH yazıtta adı anımsanmayan, olası yönetici ailesine mensup kişinin sakalsız yüzünde, yanağındaki iki çizgi de yaşını almış, bilge kişiliğini vurgulamaktadır.

Sonuç olarak Su Kapısı'nın Karkamış I stilini temsil eden kabartmaları dışındaki diğer yapıtlardaki HH yazıtlarda 850-690 arasındaki kral listesi şöyledir:

(x)-pazitis: bazalt stel A4b

Ura-Tarhunzas: bazalt stel A4b

Suhis (I): aslan heykeli A14a

Astuvatamanzas: aslan heykeli A14b

Suhis (II): aslan heykeli A14b; LW A1a; Karısı Vatis A1b

Katuwas: ortostad A13d; kapı yazıtı A11; A12; bazalt kapı lentosu A2; kapı lentosu A23-A;

Karısı **Ana**

(Astiruvass): körkün yazıtı ve A27

Yariris (Araras): Kral Burcu B6-8; A15b yazıtında *tarvanis* ünvanıyla

Kamanis (G/Kamanis): Kral Burcu B7a; A7a; A31-32

Sasturas: hükümdar rölyefi ve yazıt A21b, A22b-a; yazıtlarda Kamanis'in birinci hizmetkârı olarak geçiyor.

(Pisiris): Adının bulunduğu yer kırık A21b. Assur kaynaklarında son Karkamış Kralı olarak geçer.